

Za nas je uvek otvorena mogućnost da se okrenemo prošlosti tj. da „živimo unazad“, da živimo pod znakom saznanja i znanja. Međutim, egzistencija nikada ne može biti razumljena, jer tempralnost života jeste usmerena unapred - stoga će i Konstantin reći sa se živi unapred, dok se saznaje unazad, te da su sećanje i ponavljanje isto kretanje u obrnutom smeru - isto u smislu dva kretanja uspostavljanja smisla, jedno teorijsko i drugo egzistencijalno.

Sukob života i razumevanja ne dolazi iz nekakve nemoći razumevanja, već iz suprotnih smerova razumevanja sebe i življenja sebe. Odatle slede, videli smo, dva načina odnosa spram povesnosti odnosno vremenitosti - to su: sećanje i ponavljanje. Samo sećanje razrešava sukob života i razumevanja podvodeći život pod razumevanje.

Razumevajući sebe kroz sećanje čovek razumeva sebe u pogledu na ono što jeste i što je večno bilo - ili ono što bejaše biti (ovde se ne misli samo na puko ono što je prošlo, već na primat bilosti unutar tradicije filozofije). Dakle u sećnjau čovek razumeva sebe u pogledu ono što je iza njega ili u njemu - u smislu da je uvek već bilo kao nerazvijena mogućnost. Istina života u horizontu sećanja nalazi se u poreklu vlastitog bića. Data istina se zahvata okretom od temporalnosti i uspostavljanjem zadatka razumevanja sebe.

Kada je u pitanju drugi momenat ponavljanja, tj. *pitanje drugog* možemo reći sledeće. U sećanju obrnuto kretanje, kretanje unazad čini od budućnosti prostu ekstenziju prošlosti - razvijanje onoga što je uvek već tu. U tom pogledu budućnosti je oduzeta svaka novost i drugost. Međutim, u samom ponavljanju se stoji u otvorenosti i spram drugosti, stoga i ponavljanje ne može biti zahvaćeno pojmom jer pojam tradicionalno razumljen ne može zahvatiti drugost a da drugost ne podvede pod identitet ili isost.